

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη γεωλογική κοινότητα, τα τελευταία χρόνια, έχει αναπτυχθεί σημαντικό ενδιαφέρον για τη μελέτη εννοιών, όπως τα Γεωλογικά Μνημεία, η Γεωλογική Κληρονομιά, τα Γεωλογικά Πάρκα, οι Γεώτοποι. Στην Ελλάδα με καθυστέρηση ενός αιώνα περίπου, αναπτύσσεται ο Γεωτουρισμός. Εκτός, όμως, από αυτές καθ' εαυτές τις επισκέψεις είναι απαραίτητο να δώσουμε προσοχή σε δύο σημεία. Πρώτα στην εκπόνηση και θέσπιση διαχειριστικού σχεδίου των Γεωλογικών Μνημείων, που θα αποσκοπεί στην προστασία, την διατήρηση και την ορθολογική διαχείριση των θέσεων αυτών, και δεύτερον στην εφαρμογή συγκεκριμένου σχεδίου βιώσιμης ανάπτυξης της θέσης και της ευρύτερης περιοχής με παράλληλες δραστηριότητες, που δεν επιβαρύνουν το φυσικό περιβάλλον.

ABSTRACT

During the last years, the geological community there has shown a great interest in the research of meanings (terms), such as the Geological Monuments, the Geological Parks, the Geotopes. Apart from geologists, almost all disciplines and, furtherly, the whole society has interested in some special geological locations. In Greece, although the geological community is almost late a whole century, the settlement of a new tourist section has begun the last decades: Geotourism. In other countries the visits in Geological Monuments and Geological Parks can reach so great numbers that to us seem incredible and unimaginable right now.

Apart from considering only the number of visitors, we should draw our attention to two features. Firstly, we should draw up, beforehand, a management plan of the Geological Monuments, aiming directly at protecting, preserving, and administrating these locations in a strictly rational way. Then, there should be a certain plan on sustainable growth of the broader location in question along with parallel activities, which do not harm the natural environment.

The management plan of the Geological Monuments should include:

- The characteristics, the problems and the certain values of the protected Geological Monument,
- The description of the causes and the purposes that led to its foundation,
- The means of its effective and rational management,
- The awareness and the public's learning through brochures, special dedications at electronic and printed press, souvenirs, conferences, e.t.c. ,
- The Preservation, Reformation and Restoration of important Geotopes and Geological Natural Monuments, wherever this is made possible and needed,
- The clean of the exhibits,
- The protection and the surveillance,
- The determination of the measurements for the better use of the personnel, means, and various equipment, which are on the managers' hand.
- The determination of the management authorities.

While there is an increase on the tourist movement towards the Geological Natural Monuments, with the only purpose being their visit, it is possible that other activities can be developed as well. These activities should not burden the environment; on the contrary, they should heal financially the neighboring

1: The contribution of Geo-tourism to the geographic and regional development of Greece.

2: Γεωλόγος, Msc, Υποψ. Διδάκτ. Τομ. Γεωγραφίας-Κλιματολογίας, Τμήματος Γεωλογίας, Εθν. & Καποδ. Πανεπιστημίου Αθηνών, Παϊάνων 26, Τ.Κ.113 63, Αθήνα.

3: Γεωλόγος, Dr, Msc Τομέα Γεωγραφίας-Κλιματολογίας, Τμήματος Γεωλογίας, Εθν. & Καποδ. Πανεπιστημίου Αθηνών, Πανεπιστημιούπολη, Τ.Κ.157 84, Ζωγράφου, Αθήνα.

areas to the Geological Natural Monuments. Such activities could be:

- the development of home handicraft,
- the development of home tourism,
- the development of the light industry, in order to produce traditional goods of the territory in question,
- the development of the light industry, in order to produce goods that will spring their subjects from the equivalent Geological Natural Monument, or that will be decorated from their mines, such as: Souvenirs (T-shirts and goods made out of wool, wood, textiles, etc.), jewelries, hand-made crafts, toys, photographs, pictures, electronic depicts in digital disks (CD-ROM's), etc,
- the development of locations for simulation to Palaeo-environments, with the use of up-to-date technology,
- the development of the commerce of these goods, which will be produced in these locations and they will spring their subjects from the Geological Natural Monuments,
- the development of ecological activities (such as organized promenades, riding, rowing, climbing, etc),
- the development of resort locations which will not affect the environment,
- the development of locations and activities which will improve the psychological and physical human condition,
- the development of controlled fishing and hunting,
- the organizing of conferences, meetings and events,
- the publishing of books, tourist guides and albums, etc.

The global recognition of important landscapes as Geological Natural Monuments might conclude in the local development of the areas that are hosted. The profit could be not only financial, but national, social, educational, environmental, demographic, etc.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Γεωτουρισμός, Περιφερειακή Ανάπτυξη, Γεωλογική Κληρονομιά, Γεωλογικά Μνημεία, Γεωμορφολογικά Μνημεία, Γεωλογικά Πάρκα, Γεώτοποι.

KEYWORDS: Geo-tourism, Regional Development, Geological Heritage, Geological Monuments, Geomorphologic Monuments, Geoparks, Geotopes.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μια νέα κίνηση σύγχρονης προσέγγισης των βασικών αντικειμένων των Γεωεπιστημών, επηρεαζόμενη από την φιλοσοφία της Προστασίας του Γήινου Περιβάλλοντος και της Διατήρησης της Φυσικής και Πολιτισμικής Κληρονομιάς έχει αναπτυχθεί παγκοσμίως τα τελευταία χρόνια.

Έχει ξεκινήσει η έρευνα, η αναφορά και η δημοσιοποίηση του θέματος των Μνημείων της Φύσης, και πιο συγκεκριμένα των Γεωλογικών Μνημείων, καθώς και το θέμα της Γεωλογικής Κληρονομιάς, από αρκετούς γεωλόγους. Αυτό γίνεται είτε από προσωπική ευαισθησία, είτε από το έντονο ενδιαφέρον και δέος που τους προκάλεσαν αυτά, είτε τέλος βλέποντας την πιθανή ανάπτυξη, τη δημοσιότητα και το οικουμενικό ενδιαφέρον, που αποκτά σταδιακά το συγκεκριμένο θέμα.

Όροι όπως οι προαναφερθέντες, αλλά και αυτός του Γεωλογικού Πάρκου, ο οποίος τέθηκε από την UNESCO στο ομώνυμο πρόγραμμα δράσης της, ή του Γεωτόπου χρησιμοποιούνται ευρέως πλέον, τόσο από τους Γεωλόγους, όσο και στην κοινωνία. Αυτοί οι όροι, αλλά και κάποιοι άλλοι, έχουν εισαχθεί και ενταχθεί τελευταίως στο Γεωλογικό Λεξιλόγιο, αλλά και στο πεδίο έρευνας της Γεωλογίας και των Γεωεπιστημών.

ΓΕΩΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Στις μέρες μας ο τουρισμός είναι από τις σημαντικότερες ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως είναι η βιομηχανία και το εμπόριο. Είναι από τις σημαντικές πλουτοπαραγωγικές πηγές μιας περιοχής. Τις τελευταίες δεκαετίες η τουριστική ανάπτυξη αποτελεί πεδίο ενδιαφέροντος και έρευνας τόσο του Κοινωνιολόγου, του Οικονομολόγου όσο και του Γεωγράφου. Τα τελευταία χρόνια, η τουριστική ανάπτυξη έχει γίνει πεδίο ενδιαφέροντος και έρευνας και του γεωλόγου επίσης. Ο τουρισμός, άλλοτε διακριτικός και άλλοτε τυραννικός, καταλήγει σε ποικίλες γεωγραφικές διαμορφώσεις.

Αν αθροίσουμε σήμερα τον εσωτερικό και τον διεθνή παγκόσμιο τουρισμό, τότε οι τουριστικές μετακινήσεις υπερβαίνουν το ένα δισεκατομμύριο μετακινήσεις ετησίως. Η μεγάλη «μάζα» των τουριστών προέρχεται από τις αστικοποιημένες, βιομηχανοποιημένες και οικονομικά εύρωστες χώρες του «βόρρα». Το γεγονός αυτό έχει άμεσες επιπτώσεις στη γεωγραφική κατανομή των τουριστικών ρευμάτων και περιοχών. Η τουριστική κίνηση σήμερα χαρακτηρίζεται, επίσης, από μια μαζικότητα τόσο στη χωρική όσο και στη χρονική κατανομή της.

Συνήθως κατάληξη αυτών των τουριστικών ρευμάτων είναι οι παράκτιες περιοχές των μεσογειακών και τροπικών περιοχών. Έτσι η χωρική κατανομή της τουριστικής κίνησης παρατηρείται σε συγκεκριμένες περιορισμένες θέσεις. Η χρονική κατανομή της τουριστικής κίνησης περιορίζεται στις περισσότερες περιοχές σε συγκεκριμένες περιόδους του έτους, που περιορίζεται σε κάποιους, θερμούς κύρια, μήνες.

Ένας σχετικά νέος τομέας τουρισμού για την χώρα μας είναι ο Γεωτουρισμός (ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ & ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ 1996). Σε άλλες χώρες όπως στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ή στον Καναδά, αυτή η μορφή τουρισμού έχει ζωή μεγαλύτερη του ενός αιώνα. Χαρακτηριστικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι ετήσιες επισκέψεις στα Εθνικά Πάρκα του Καναδά κυμαίνονται στις 14.000.000 - 15.500.000 τα τελευταία χρόνια. Το έτος 1990, περισσότεροι από 58 εκατομμύρια άνθρωποι επισκέφθηκαν τα Εθνικά Πάρκα (National Parks) των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Τα περισσότερα από αυτά ιδρύθηκαν για την προστασία, τη διατήρηση και την ανάδειξη των φυσικών και γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών τους.

Φανταστείτε να απολαμβάνετε τη θέα των έξοχων τοπίων και των μαγευτικών χαρακτηριστικών των Μετεώρων. Να θαυμάζετε την πανοραμική θέα της καλδέρας της Σαντορίνης. Ανακαλύψτε τα γοητευτικά φυσικά θαύματα των Ελληνικών Γεωλογικών Μνημείων, Πάρκων και Γεωτόπων. Τα Ελληνικά Γεωλογικά Μνημεία προσφέρουν μοναδικές αναπαραστάσεις της Φύσης, των τοπίων, της Άγριας Ζωής και της Ιστορίας.

Η διατήρηση των τοπίων και των γεωλογικών θέσεων από όλη την κοινωνία είναι απαραίτητη και βασίζεται στη μοναδική ικανότητα τους να προστατεύουν και να επαυξάνουν την ανθρώπινη ψυχολογική, πνευματική, φυσική και κοινωνική υγεία.

Η παγκόσμια αναγνώριση σημαντικών τοποθεσιών σαν Γεωλογικά Φυσικά Μνημεία θα έχει σαν όφελος την ενημέρωση του κοινού και την βελτίωση της έξωθεν εικόνας για τη Γεωλογία. Επίσης θα ενισχύσει την θέση της Γεωλογίας, ανάμεσα στις υπόλοιπες Επιστήμες, και θα αναδείξει και θα επικυρώσει τον σημαντικό ρόλο της στην κοινωνία. Με αυτό τον τρόπο θα αναδειχθεί η Γεωλογία στην κοινωνική συνείδηση αλλά και μεταξύ των περιβαλλοντολόγων ή των μελετητών που εργάζονται για την διαφύλαξη της Γης από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Η δημοσιότητα (ή η διαφήμιση) των Γεωλογικών Φυσικών Μνημείων, έχει θετική επίπτωση γύρω από την Γεωλογία στην κοινωνική συνείδηση για ένα θέμα που είναι κάθε άλλο παρά γνωστό στο ευρύ κοινό.

Η δημοσιότητα, ενδεχομένως, αυξάνει την ενημέρωση του κοινού και μπορεί για αυτό να επιφέρει τοπικά οφέλη. Τέτοιο όφελος είναι να στρέψει την προσοχή και το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης προς τα Γεωλογικά Φυσικά Μνημεία, καθιστώντας τα φυσικές οντότητες, ανεξάρτητες από την Φυσική Ιστορία και δίνοντάς τους την θέση που τους αξίζει. Αυτό όμως κρύβει τον κίνδυνο να μας ξεφύγει το βασικό στοιχείο ζωής και εξέλιξης της Φύσης. Η Φύση είναι ένα μείγμα από ζωντανά και ιστορικά στοιχεία. Τα γεωλογικά χαρακτηριστικά και οι γεωλογικές διαδικασίες δεν σταματούν να ενεργούν κατά τη διάρκεια του χρόνου, με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν μια συνεχή αλλαγή και μετάλλαξη των Μνημείων αυτών. Έτσι μπορούν να υπάρξουν και βαθύτερες αλλαγές και επιρροές στην Άγρια Ζωή (και στον άνθρωπο, κατ' επέκταση).

Στη χώρα μας σύνθητος φαινόμενο είναι σε μια περιοχή, που είναι τουριστική ή που είναι δυνατό να εξελιχθεί σε τουριστική, να συνδυάζονται περισσότερα του ενός χαρακτηριστικού. Μια περιοχή για παράδειγμα μπορεί να συνδυάζει πολιτιστικά, ιστορικά, φυσικά, γεωλογικά, ιαματικά, ή εκπαιδευτικά στοιχεία. Συχνά τα γεωλογικά στοιχεία και χαρακτηριστικά δεν έχουν αναγνωρισθεί ως τα επικρατέστερα σε κάποιες αναγνωρισμένες τοποθεσίες ή τοπία ή περιοχές. Τα πολιτιστικά, ιστορικά, φυσικά, ή φαντασμαγορικά στοιχεία μιας τοποθεσίας πολλές φορές επιβάλλονται επί των γεωλογικών χαρακτηριστικών και έλκουν τον επισκέπτη, αγνοώντας συνήθως τα γεωλογικά γεγονότα που έχουν ενεργήσει για το αποτέλεσμα που βλέπει.

Η παγκόσμια αναγνώριση σημαντικών τοποθεσιών σαν Γεωλογικά Φυσικά Μνημεία μπορεί να επιφέρει την περιφερειακή ανάπτυξη στις περιοχές που τα φιλοξενούν. Το όφελος από αυτήν μπορεί να είναι τόσο οικονομικό, όσο και εθνικό, δημογραφικό, κοινωνικό, εκπαιδευτικό, περιβαλλοντικό κ.λ.π. Βασική όμως προϋπόθεση για να

συμβούν αυτά είναι η εκ των προτέρων εκπόνηση και θέσπιση Διαχειριστικού Σχεδίου των Γεωλογικών Μνημείων (ΜΠΑΘΡΕΛΛΟΣ, 2000), το οποίο να περιλαμβάνει:

- τα χαρακτηριστικά, τα προβλήματα και οι ιδιαίτερες αξίες του προστατευόμενου Γεωλογικού, Μνημείου,
- η περιγραφή των αιτιών και των λόγων που οδήγησαν στην ίδρυσή του,
- τα μέσα για την ορθολογική και την αποτελεσματική διαχείρισή του,
- η Ενημέρωση και η Εκπαίδευση του κοινού με φυλλάδια, ειδικά αφιερώματα στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, αναμνηστικά, ημερίδες, συνέδρια κ.λ.π.,
- η Διατήρηση, η Αναμόρφωση και η Αποκατάσταση σημαντικών Γεωτόπων και Γεωλογικών Φυσικών Μνημείων, όπου αυτό είναι εφικτό και αναγκαίο,
- ο καθαρισμός των εκθεμάτων,
- η εποπτεία και η φύλαξη,
- ο καθορισμός των μέτρων για την καλύτερη χρήση του προσωπικού, των μέσων και των διαφόρων εφοδίων, που είναι στη διάθεση των διαχειριστών,
- ο ορισμός των διαχειριστικών φορέων.

Εξαιτίας του γεγονότος ότι οι γεωλογικές και οι γεωμορφολογικές θέσεις τουριστικού ενδιαφέροντος συναντώνται σε οποιαδήποτε περιήγηση μας στην Ελληνική Ύπαιθρο και είναι διάσπαρτες σε όλη την ελληνική επικράτεια προκαλώντας μας δέος και θαυμασμό όπου αυτές διασώζονται και αναγνωρίζονται, η ανάπτυξη του γεωτουρισμού είναι δυνατή σε όλες τις περιοχές της χώρας μας.

Κύρια πρέπει να επικεντρωθεί η προσπάθεια της ανάπτυξης του γεωτουρισμού σε περιοχές παρθένες τουριστικά, να αξιοποιηθούν και να αναδειχθούν τα φυσικά και γεωλογικά χαρακτηριστικά των Γεωλογικών Μνημείων. Η τουριστική υποδομή που θα αναπτυχθεί (ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις αναψυχής, συγκοινωνιακά μέσα) να είναι μικρής έκτασης, που να δένουν αρμονικά με το φυσικό περιβάλλον και να προσβλέπει σε ένα πρότυπο ανάπτυξης και κυριαρχίας των φυσικών στοιχείων, ώστε να παραμείνουν αυτά αναλλοίωτα, όσο αυτό είναι δυνατό. Όλες οι νέες ήπιες μορφές τουρισμού (και ο γεωτουρισμός) θα πρέπει να αναπτυχθούν με σχεδιασμό και προγραμματισμό σε περιοχές φτωχές που δεν έχουν επηρεαστεί τόσο πολύ, όσο κάποιες άλλες από τον τεχνολογικό πολιτισμό, ώστε να αναδείξουν και να διατηρήσουν τα φυσικά χαρακτηριστικά τους. Βασική και απαραίτητη προϋπόθεση της ανάπτυξης του γεωτουρισμού και των άλλων ήπιων μορφών τουρισμού είναι η προστασία και η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος αναλλοίωτου, ώστε να παρουσιάζει ένα διαχρονικό, βιώσιμο, εναλλακτικό και φυσικό χαρακτήρα.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Στο πρώτο στάδιο είναι δύσκολη η αυτόνομη ανάπτυξη του Γεωτουρισμού. Η βιωσιμότητα του εγχειρήματος αυτού πρέπει να μελετηθεί σε βάθος χρόνου. Παράλληλα με την αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς τα Γεωλογικά Φυσικά Μνημεία, με αποκλειστικό σκοπό την επίσκεψή τους, είναι δυνατό να αναπτυχθούν και άλλες δραστηριότητες. Αυτές οι δραστηριότητες δεν θα πρέπει να επιβαρύνουν το περιβάλλον, αλλά να ανακουφίσουν οικονομικά τις γειτονικές προς τα Γεωλογικά Φυσικά Μνημεία περιοχές (ΜΠΑΘΡΕΛΛΟΣ, 2000). Τέτοιες δραστηριότητες μπορεί να είναι:

- ανάπτυξη της οικοτεχνίας,
- ανάπτυξη της οικοτουρισμού,
- ανάπτυξη του αγροτουρισμού,
- ανάπτυξη ελαφριάς βιοτεχνίας, με σκοπό την παραγωγή παραδοσιακών ειδών της συγκεκριμένης περιοχής,
- ανάπτυξη ελαφριάς βιοτεχνίας, με σκοπό την παραγωγή ειδών, που θα αντλούν την θεματολογία τους από το αντίστοιχο Γεωλογικό Φυσικό Μνημείο, ή που θα διακοσμούνται από πετρώματα όπως:
 - ⇒ αναμνηστικών (T-shirts, υφαντών, πηλίνων, ξύλινων, κ.λ.π.),
 - ⇒ κοσμημάτων,
 - ⇒ εργόχειρων,
 - ⇒ παιχνιδιών,
 - ⇒ φωτογραφιών, απεικονίσεων,
 - ⇒ ηλεκτρονικών αναπαραστάσεων σε ψηφιακούς πικτούς δίσκους (CD-ROM's), κ.λ.π.
- ανάπτυξη χώρων προσομοίωσης με παλαιο-περιβάλλοντα με την χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας,

- ανάπτυξη της εμπορίας των ειδών αυτών, που παράγονται στους χώρους αυτούς και αντλούν τη θεματολογία τους από τα Γεωλογικά Φυσικά Μνημεία,
- ανάπτυξη οικολογικών δραστηριοτήτων (όπως περίπατοι, ιππασία, κωπηλασία, αναρρίχηση, κ.λ.π.),
- ανάπτυξη χώρων αναψυχής, που δεν θα επηρεάζουν το περιβάλλον,
- ανάπτυξη χώρων ελεγχόμενου κυνηγιού και ψαρέματος,
- ανάπτυξη χώρων και δραστηριοτήτων βελτίωσης της ψυχικής και φυσικής ανθρώπινης υγείας
- διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων, εκδηλώσεων, κ.λ.π.,
- έκδοση βιβλίων, λευκωμάτων, τουριστικών οδηγών, κ.λ.π.

ΓΕΩΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τις γεωλογικές και γεωμορφολογικές θέσεις τουριστικού ενδιαφέροντος τις συναντούμε σε οποιαδήποτε περιήγηση μας στην Ελληνική Υπαίθρο. Είναι διάσπαρτες σε όλη την Ελληνική επικράτεια και μας προκαλούν δέος και θαυμασμό όπου αυτές διασώζονται και αναγνωρίζονται.

Η ευρεία αυτή χωρική κατανομή των γεωλογικών και γεωμορφολογικών θέσεων και η παγκόσμια αναγνώριση σημαντικών τοποθεσιών σαν Γεωλογικά Μνημεία είναι δυνατό να επιφέρει την περιφερειακή ανάπτυξη στις περιοχές που τα φιλοξενούν (STURM, 1996).

Οι αύξηση των επισκέψεων και η ανάπτυξη γεωτουριστικού ρεύματος θα επιφέρει την αύξηση των εσόδων του πληθυσμού των περιοχών που τα φιλοξενούν. Άμεσο επακόλουθο αυτής της ανάπτυξης, είναι η αναζωογόνηση της Ελληνικής Υπαίθρου, η οποία παρουσιάζει φαινόμενα μααρασμού και ερήμωσης σε κάποια μέρη της, κυρίως ορεινά και ακριτικά (ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ 1992). Σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των παράλληλων δραστηριοτήτων, που αναφέρθηκαν και αναλύθηκαν παραπάνω, τις σχετιζόμενες με τα Γεωλογικά Μνημεία και που δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον, είναι εφικτή η βιώσιμη και η αειφόρος ανάπτυξη των περιοχών αυτών.

Τα οφέλη από αυτήν την ανάπτυξη μπορεί να είναι πολλαπλά. Μπορεί να είναι:

- Οικονομικά οφέλη για τους ντόπιους πληθυσμούς, όπως προαναφέρθηκε.
- Εθνικά οφέλη, λόγω της αναζωογόνησης της Ελληνικής Υπαίθρου, και συγκεκριμένα κάποιων ορεινών και ακριτικών περιοχών. Αυτές είναι πιθανό να φιλοξενούν κάποιες γεωλογικές θέσεις, που μπορεί να είναι ο μοναδικός οικονομικός τους πόρος.
- Δημογραφικά οφέλη, εξαιτίας λύσης του βιοποριστικού προβλήματος των νέων ανθρώπων, στις συγκεκριμένες περιοχές, με την εξεύρεση εργασίας και νέων απασχολήσεων.
- Κοινωνικά οφέλη, εξαιτίας της αποφυγής της μετανάστευσης και του ξεριζωμού ικανοποιητικού αριθμού νέων ανθρώπων από τον τόπο γέννησης και καταγωγής τους.
- Εκπαιδευτικά οφέλη, γιατί δημιουργούνται υπαίθριοι χώροι μουσειακής έκθεσης και εκπαίδευσης.
- Περιβαλλοντικά οφέλη, γιατί η ανάδειξη κάποιων γεωλογικών θέσεων θα οδηγήσει στην ανάπτυξη μηχανισμού προστασίας και διατήρησής τους.

Η παγκόσμια αναγνώριση σημαντικών τοποθεσιών σαν Γεωλογικά Μνημεία θα πρέπει να συνοδεύεται και από την κατάλληλη διαφήμιση και προβολή αυτών. Η συμπλήρωση των τουριστικών χαρτών, οδηγών και περιοδικών με τις γεωμορφές, που σήμερα δεν αναφέρονται σε αυτούς. Κάποιες από αυτές βέβαια, αναφέρονται συμπληρωματικά και σήμερα στους τουριστικούς οδηγούς και χάρτες χωρίς να εξαιρείται η σημασία τους.

Η προβολή τους πρέπει να γίνει οργανωμένα και όχι αποσπασματικά με έκδοση ειδικών εντύπων και οδηγών, με αρθρογραφία σε διεθνή περιοδικά, βιβλία και οδηγούς, από ενημερωμένους και ειδικούς επιστήμονες. Η παρουσίαση τους πρέπει να γίνει και σε ανθρώπους που ασχολούνται με την τουριστική ανάπτυξη. Η προβολή αυτή πρέπει να περιλαμβάνει κατά πρώτον το φαντασμαγορικό και μοναδικό χαρακτήρα των γεωμορφών και κατά δεύτερον την σημαντικότητα τους στην αποτύπωση της Ιστορίας της Γης.

ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΓΕΩΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΜΙΑ ΕΦΙΚΤΗ ΠΡΟΤΑΣΗ - ΠΡΟΚΛΗΣΗ

Είναι γνωστό ότι μια περιοχή η οποία προσφέρει φυσικές ομορφιές, σύγχρονες τουριστικές εγκαταστάσεις υποδοχής και εξυπηρέτησης των επισκεπτών, προσπελασιμότητα και συγκοινωνιακά μέσα, αλλά και αξιόλογο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, έλκει τον επισκέπτη περισσότερο από κάποιον άλλον τόπο

που δεν διαθέτει τα παραπάνω κριτήρια. Κίνητρα ταξιδιών και τουριστικών μετακινήσεων αποτελούν η φυγή του σύγχρονου ανθρώπου από τον τόπο του και κύρια από την καθημερινότητα του, προς αναζήτηση ηρεμίας, νέων εμπειριών και μάθησης. Άλλα επίσης κίνητρα αποτελούν και θέματα που αφορούν την υγεία, τη φυσική ζωή, τη περαιτέρω μόρφωση και άλλα, που οδηγούν τελικά στην ανάγκη ανάπτυξης λουτροπόλεων, πόλεων και χώρων με αναπτυγμένα εκπαιδευτικά, πολιτιστικά, θρησκευτικά και φυσιολατρικά στοιχεία και ενδιαφέροντα.

Το ενδιαφέρον όμως των τουριστών για διακοπές συνοδεύεται πλέον και για το ενδιαφέρον για το «τι μπορεί να δει κανείς» επισκεπτόμενος μια περιοχή ή μια χώρα και για το «τι μπορεί να κάνει». Έτσι στα τουριστικά κέντρα διοργανώνονται διάφορες επισκέψεις σε φυσικά και πολιτιστικά αξιοθέατα και διάφορες εκδηλώσεις και δραστηριότητες αθλητικές, πολιτιστικές, επιμορφωτικές και αναψυχής.

Η ανάπτυξη του τουρισμού και η αύξηση των επισκεπτών σε μια περιοχή είναι λοιπόν ένα σύνθετο θέμα, που δεν εξαρτάται από ένα μόνο κριτήριο. Για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής πρέπει να συντρέχουν διάφοροι παράγοντες.

Για την αυτόνομη και βιώσιμη ανάπτυξη του γεωτουρισμού στην Ελλάδα πρέπει να υπάρξει μια οργανωμένη εφαρμογή συγκεκριμένης πολιτικής ποικίλων δράσεων, η οποία θα συνδέεται αρχικά και με άλλες δραστηριότητες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης.

Στα Γεωλογικά Μνημεία και στις γεωλογικές θέσεις, στα οποία γίνεται προσπάθεια τουριστικής ανάπτυξης, πρέπει να υπάρξει διοργάνωση εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων παράλληλων δράσεων.

Η διοργάνωση διεθνούς εμβέλειας και ενδιαφέροντος επιστημονικών συνεδρίων, εκθέσεων και επισκέψεων στα Γεωλογικά Μνημεία και τις γεωλογικές θέσεις είναι απαραίτητη και μάλιστα σε περιόδους χαμηλής τουριστικής κίνησης (φθινοπωρινούς, χειμερινούς και εαρινούς μήνες).

Η διοργάνωση αθλητικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων διεθνούς εμβέλειας και ενδιαφέροντος στις περιοχές αυτές θα δώσει μια αναπτυξιακή τουριστική ώθηση εξαιτίας της παράλληλης διαφήμισης και ανάπτυξής τους.

Η ανάπτυξη παράλληλων δραστηριοτήτων ήπιων μορφών τουρισμού στις περιοχές αυτές όπως ορειβασία, πεζοπορία, rafting, ιππασία, περίπατοι στο φυσικό τοπίο, κατασκήνωση, παρατήρηση της φυσικής ζωής και άλλων, προσφέρει στον επισκέπτη και άλλα ενδιαφέροντα πλέον της σύντομης και ολιγόωρης επίσκεψης και θαυμασμού των φυσικών γεωλογικών αξιοθέατων.

Η ανάπτυξη δραστηριοτήτων αγροτουρισμού, οικότουρισμού δίνει τη δυνατότητα στον επισκέπτη της πόλης να βιώσει έναν διαφορετικό τρόπο φυσικής ζωής, που έχει ξεχαστεί στους έντονους και αγχωτικούς ρυθμούς διαβίωσης που βιώνει καθημερινά στο περιβάλλον των πόλεων.

Τα μέτρα αυτά και οι προαναφερόμενες δραστηριότητες και εκδηλώσεις θα δώσουν στις επισκέψεις των θέσεων αυτών ένα χαρακτήρα αντίθετο από αυτό του μαζικού τουρισμού που υπάρχει σήμερα και θα αναδείξει αυτόνομα τα γεωλογικά χαρακτηριστικά μιας περιοχής. Είναι δυνατή με την εφαρμογή αυτών η έξαψη του ενδιαφέροντος των επισκεπτών, η παραμονή τους επί μακρών στην περιοχή και η αποκατάσταση της ψυχικής τους υγείας.

Η συνδυαστική εφαρμογή δραστηριοτήτων γεωτουριστικών, εκπαιδευτικών, επιστημονικών, αγροτουριστικών, οικότουριστικών, είναι επιβεβλημένη.

Σε ορισμένες γεωλογικές θέσεις, εξαιτίας της γεωγραφικής θέσης τους, η ανάπτυξη του γεωτουρισμού πρέπει να είναι παράλληλη με κάποιες παραδοσιακές μορφές τουρισμού. Έτσι κάποιες γεωμορφές που βρίσκονται στο παράκτιο περιβάλλον ή κοντά σε αυτό αναπτύσσονται παράλληλα ή συμπληρωματικά και όχι αυτόνομα με κάποιες λουτροπόλεις και κάποια παραθαλάσσια θερινά παραθεριστικά κέντρα. Η ανάπτυξη όμως και ορισμένων παράλληλων δραστηριοτήτων θα προσδώσει στις γεωμορφές αυτές μια δυνατότητα ανεξάρτητης και διαχρονικής ανάπτυξης.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΕΩΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ

Η τουριστική ανάπτυξη του Γεωλογικού Μνημείου των Μετέωρων στη Θεσσαλία, είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Ο τοπικός πληθυσμός της πόλης της Καλαμπάκας και της κοινότητας του Καστρακίου έχουν ως κύριο έσοδο την τουριστική ανάπτυξη εξαιτίας των επισκέψεων στα Μετέωρα. Πέραν των φυσικών στοιχείων όμως της περιοχής υπάρχουν και τα πολιτιστικά (μοναστηριακή κοινότητα των Μετέωρων) τα οποία δρουν αθροιστικά και θετικά στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Η ανάπτυξη του Απολιθωμένου Δάσους, καθώς και του Μουσείου του, στο Σίγρι της Λέσβου, με ανάπτυξη και άλλων παράλληλων δραστηριοτήτων, όπως διοργάνωση

επιστημονικών συνεδρίων, αγροτουριστικών εκθέσεων κ.λ.π. οδήγησαν στην ανάπτυξη της περιοχής και την διεθνή αναγνώριση του Γεωλογικού Μνημείου. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι οι επισκέψεις τουριστών σε αυτό έφτασαν την προηγούμενη χρονιά τις 65.000 περίπου, με μεγαλύτερη κίνηση τους θερινούς μήνες.

Η ανάπτυξη της περιοχής του Δυρού Λακωνίας εξαιτίας της ανάδειξης του θαυμαστού σπηλαίου, που βρίσκεται εκεί και η ξενάγηση σε αυτό γίνεται με βάρκες, είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα από τον ελλαδικό χώρο της αυτόνομης και βιώσιμης ανάπτυξης του γεωτουρισμού. Η ανάδειξη αυτού έδωσε εργασία σε μια σειρά κατοίκων της περιοχής, επαγγελματιών όπως λεμβούχων, ξεναγών, εστιατόρων, ξενοδόχων, μικροκαταστηματαρχών. Ακόμη η αύξηση της τουριστικής κίνησης εξαιτίας του σπηλαίου οδήγησε στην αναπαλαίωση παραδοσιακών πύργων της Μάνης, οι οποίοι χρησιμοποιούνται σήμερα σε μεγάλο ποσοστό ως τουριστικά καταλύματα και με τον τρόπο αυτό έγιναν βήματα για την διατήρηση μιας παραδοσιακής αρχιτεκτονικής γραμμής.

Οι επισκέψεις τουριστών και η πορεία αυτών κατά μήκος του Φαραγγιού της Σαμαριάς της Κρήτης είναι μια από τις πιο διαδεδομένες δραστηριότητες των επισκεπτών της Μεγαλονήσου. Η τουριστική όμως αυτή δραστηριότητα δεν λειτουργεί αυτόνομα εξαιτίας των τόσων αξιοθέατων και δραστηριοτήτων που μπορεί ο επισκέπτης της Κρήτης να απολαύσει.

Η περίπτωση του «Grand Canyon» και άλλων Εθνικών Πάρκων των Η.Π.Α. είναι η πλέον αξιοσημείωτη και διάσημη, για την ανάπτυξη του Γεωτουρισμού σε διεθνές επίπεδο. Εκατομμύρια τουρίστες επισκέπτονται ετήσια αυτά Τα Γεωλογικά Μνημεία, καθιερώνοντας και αναδεικνύοντας διεθνώς την έννοια του Γεωτουρισμού σαν μια ξεχωριστή μορφή ήπιου τουρισμού.

Δυστυχώς στην Ελλάδα, όπως σε αντίθεση συμβαίνει σε άλλες χώρες, δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία και οικονομοτεχνικές μελέτες (ανακοινωμένες τουλάχιστον), που να μας ενημερώνουν για την αυτόνομη και βιώσιμη ανάπτυξη του Γεωτουρισμού, και που να ξεχωρίζουν το τουριστικό ρεύμα προς τα φυσικά μνημεία από αυτό προς τα πολιτιστικά και ιστορικά μνημεία. Δεν υπάρχουν, επίσης, συγκεκριμένα στοιχεία για το ποιος ωφελείται από τα οικονομικά έσοδα της τουριστικής κίνησης. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί πως στην χώρα μας εξαιτίας του μεγάλου πολιτιστικού και ιστορικού πλούτου είναι πολύ δύσκολο να διαχωριστούν τα φυσικά από τα πολιτισμικά και ιστορικά χαρακτηριστικά μιας περιοχής (Μετέωρα, Άγιον Όρος, κλπ.)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ένας σχετικά νέος τομέας τουρισμού για την χώρα μας είναι ο Γεωτουρισμός. Σε άλλες χώρες όπως στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ή στον Καναδά, αυτή η μορφή τουρισμού έχει ζωή μεγαλύτερη του ενός αιώνα. Χαρακτηριστικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι ετήσιες επισκέψεις στα Εθνικά Πάρκα του Καναδά κυμαίνονται στις 14.000.000 – 15.500.000 τα τελευταία χρόνια. Το έτος 1990, περισσότεροι από 58 εκατομμύρια άνθρωποι επισκέφθηκαν τα Εθνικά Πάρκα (National Parks) των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Τα περισσότερα από αυτά ιδρύθηκαν για την προστασία, τη διατήρηση και την ανάδειξη των φυσικών και γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών τους.

Μια περιοχή μπορεί να συνδυάζει πολιτιστικά, ιστορικά, φυσικά, γεωλογικά, ιαματικά, ή εκπαιδευτικά στοιχεία. Συχνά τα γεωλογικά στοιχεία και χαρακτηριστικά δεν έχουν αναγνωρισθεί ως τα επικρατέστερα σε κάποιες αναγνωρισμένες τοποθεσίες ή τοπία ή περιοχές.

Τις γεωλογικές και γεωμορφολογικές θέσεις τουριστικού ενδιαφέροντος τις συναντούμε σε οποιαδήποτε περιήγηση μας στην Ελληνική Ύπαιθρο. Είναι διάσπαρτες σε όλη την Ελληνική επικράτεια και μας προκαλούν δέος και θαυμασμό όπου αυτές διασώζονται και αναγνωρίζονται. Η ευρεία αυτή χωρική κατανομή των γεωλογικών και γεωμορφολογικών θέσεων και η παγκόσμια αναγνώριση σημαντικών τοποθεσιών σαν Γεωλογικά Μνημεία είναι δυνατό να επιφέρει την περιφερειακή ανάπτυξη στις περιοχές που τα φιλοξενούν. Το όφελος από αυτήν μπορεί να είναι τόσο οικονομικό, όσο και εθνικό, δημογραφικό, κοινωνικό, εκπαιδευτικό, περιβαλλοντικό κ.λ.π. Βασική όμως προϋπόθεση για να συμβούν αυτά είναι η εκ των προτέρων εκπόνηση και θέσπιση Διαχειριστικού Σχεδίου των Γεωλογικών Μνημείων.

Η προσπάθεια της ανάπτυξης του γεωτουρισμού πρέπει να επικεντρωθεί σε περιοχές παρθένες τουριστικά, να αξιοποιηθούν και να αναδειχθούν τα φυσικά και γεωλογικά χαρακτηριστικά των Γεωλογικών Μνημείων. Η τουριστική υποδομή που θα αναπτυχθεί (ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις αναψυχής, συγκοινωνιακά μέσα) να είναι μικρής έκτασης, που να δένουν αρμονικά με το φυσικό περιβάλλον.

Στο πρώτο στάδιο είναι δύσκολη η αυτόνομη ανάπτυξη του Γεωτουρισμού. Η βιωσιμότητα του εγχειρήματος αυτού πρέπει να μελετηθεί σε βάθος χρόνου. Παράλληλα με την αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς τα Γεωλογικά Φυσικά Μνημεία, με αποκλειστικό σκοπό την επίσκεψή τους, είναι δυνατό να αναπτυχθούν και άλλες δραστηριότητες. Αυτές οι δραστηριότητες δεν θα πρέπει να επιβαρύνουν το περιβάλλον, αλλά να ανακουφίσουν οικονομικά τις γειτονικές προς τα Γεωλογικά Φυσικά Μνημεία περιοχές.

Για την αυτόνομη και βιώσιμη ανάπτυξη του γεωτουρισμού στην Ελλάδα πρέπει να υπάρξει μια οργανωμένη εφαρμογή συγκεκριμένης πολιτικής ποικίλων δράσεων, η οποία θα συνδέεται αρχικά και με άλλες δραστηριότητες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης. Στα Γεωλογικά Μνημεία και στις γεωλογικές θέσεις, στα οποία γίνεται προσπάθεια τουριστικής ανάδειξης, πρέπει να υπάρξει διοργάνωση εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων παράλληλων δράσεων.

Η ανάδειξη του Απολιθωμένου Δάσους της Λέσβου, των Μετεώρων της Θεσσαλίας, του σπηλαίου του Δυρού Λακωνίας, του φαραγγιού της Σαμαριάς της Κρήτης είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα ανάπτυξης (άλλοτε αυτόνομης και άλλοτε συνδυασμένης) του Γεωτουρισμού στον ελλαδικό χώρο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

[1] ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ, Μ.Δ., ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, Μ. 1996. Θεσμικό καθεστώς προστασίας σπηλαίων, 1^ο Τριήμερο για τη Διατήρηση της Γεωλογικής - Γεωμορφολογικής Κληρονομιάς, Ερμούπολη Σύρου, *Πρακτικά*, 1999, σελ. 39-45, Αθήνα

[2] ΜΠΑΘΡΕΛΛΟΣ, Γ.Δ. 2000. Γεωλογική Κληρονομιά και Γεωλογικά Φυσικά Μνημεία. *Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης*, Εθνικόν & Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.

[3] STURM, B. 1996. The influence potential of physical planning - a big chance for geotope protection and geosphere focused landscape management. *Geologica Balcanica*. 26.1., Sofia. p.29-32.

[4] ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, Μ.Β. 1992. Ελληνικά σπήλαια και τουριστική ανάπτυξη. *Δελτίο Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας*, τομ. XX, 1989-1992, σελ. 28-76